

собрания, концерты, фестивали, конференции, дни национальной культуры, совместные с музеями полевые исследования национальных культур в местах компактного проживания этнической группы. Все это необходимая и востребованная временем работа для сохранения этнической палитры Крыма.

Источники и литература

1. Государственный архив в Автономной республике Крым /ГААРК/. –Ф.Р. 1188.– Оп.3. – Д.20. – Л.152.
2. Крымская АССР /1921-1945/. Вопросы – Ответы. Вып.3. –Симферополь: «Таврия», 1990. – С.254.
3. Конституция Крымской Социалистической республики / Крымская АССР /1921-1945/. Вопросы – Ответы. Вып.3. – Симферополь: «Таврия», 1990. – С.257.
4. ГААРК. – Ф.П-5 – Оп.1.– Д.41. – Л.3.
5. Положение о национальных секциях партийных комитетов Крыма.//Крымская АССР /1921-1945/. Вопросы – Ответы. Вып.3. –Симферополь: «Таврия»,1990.– С.251-252.
6. ГААРК.– Ф. П-1. – Оп.1. – Д.206. – Л.7.
7. ГААРК.– Ф.П-5.– Оп.1.– Д.41.– Л.3.
8. ГААРК.– Ф.П-1. – Оп.1.– Д.206.– Л.3.
9. ГААРК.– Ф.П-5.– Оп.1.– Д.41.– Л.8 об.
10. ГААРК.– Ф.П-1.– Оп.1.– Д.206.– Л.8.
11. ГААРК. – Ф.П-5.– Оп.1. – Д.41. – Л.3.
12. ГААРК.– Ф.П –1.– Оп.1.– Д.561.– Л.57.
13. ГААРК.– Ф.П –1.– Оп.1.– Д.561.–Л.54 –123.
14. ГААРК.– Ф.П-83.– Оп.1.– Д.41.– Л.1–29.
15. ГААРК.– Ф.П-1.– Оп.1.– Д.561.– Л.60.
16. ГААРК.– Ф.П-83. – Оп.1, д.41.–Л.6.
17. ГААРК.– Ф.П-1.– Оп.1. д.561.– Л.1– 150.
18. ГААРК.– Ф.П–5.– Оп.1.– Д.41.– Л.2.
19. ГААРК.– Ф. П-1.– Оп.1.– Д.558.– Л.38.
20. Справка информационного подотдела Крымского обкома ВКП/б/ о национальном строительстве в Крыму в 1924-1926гг. / Крымская АССР /1921-1945/ Вопросы – Ответы. Вып.3. – Симферополь,1990.– С. 272.
21. Из тезисов доклада Обкома партии о работе партийных организаций среди национальных меньшинств на I Всекрымском совещании представителей национальных меньшинств 26 марта 1926 г. //Крымская АССР /1921-1945/. Вопросы – Ответы. Вып.3. – Симферополь,1990.– С.270. Архив Фонда Межнационального согласия.– Папка 1.– с.1– 17.

Філіна Т. В.

VPLYV NÁRODNÉHO OBRODENIA NA SLOVENSKU, V HALIČI A NA UKRAJINE NA OBRODENSKÉ PROCESY NA ZAKARPATSKU A VÝCHODNOM SLOVENSKU

Historické a sociálne procesy, ktoré prebiehali na Slovensku mali za následok vytvorenie jedinečnej a mnohotvárnej kultúry, pričom súčasťou tejto kultúry je aj kultúra Rusínov - Ukrajincov žijúcich na východnom Slovensku.

V svojej práci, najmä v časti venovanej historickému vývinu etnického vedomia Rusínov - Ukrajincov, sa budem v rovnakej miere zaoberať etnokultúrnymi procesmi, ktoré prebiehali na východnom Slovensku a Zakarpatskej Ukrajine, lebo dlhé storočia tvorili kultúrny, cirkevný a politický celok.

"Z národopisného hľadiska bádatelia delia ukrajinské obyvateľstvo Zakarpatska na tri základné skupiny: 1. Huculi, 2. Bojkovia, 3. Lemkovia. Rozdelenie na vyššie uvedené skupiny je viac-menej umelé, v literatúre zaužívané bádateľmi, nie vždy sa stotožňujú s označením, ktoré im dali vedci. Samotní Zakarpatskí Ukrajinci sa delia na dve skupiny: Verchovinci (obyvatelia hôr) a Dolyšňaky-Dolyňany (obyvatelia nížin)". (Mušínska, M.: 2000, 155 - 156)

Časť Lemkov žije na Slovensku a v Poľsku, kde tvoria ukrajinskú národnostnú menšinu. Na východnom Slovensku táto etnická skupiny v rôznych historických obdobiach mala rozdielne etnické pomenovanie.

Najčastejšie sa stretávame s označením "Rutheni", čo sa v slovanských jazykoch prekladalo ako "Rusín". Do 14. storočia týmto termínom pomenovali príslušníkov jednotnej staroruskej národnosti, kým nedošlo k jej rozdeleniu na národnosť ruskú, ukrajinskú a bieloruskú. (Haraksim, L.: 1961, 8)

Okrem toho Rusíni - Ukrajinci východného Slovenska sa menovali "Uhrorusi", "Karpatorusi", "Uhorski Rusíni", "Ukrajinci".

Tradicie a etnické vedomie tejto etnickej skupiny sa formovali pod vplyvom rôznych činiteľov a majú svoje zvláštnosti.

Územie východného Slovenska a zakarpatskej Ukrajiny tvoria geografický stred Európy. Toto teritórium je hranicou medzi západnou a východnou kultúrou, ktoré v rovnakej miere ovplyvnili kultúrne procesy tohto územia. Z jednej strany na kultúrny vývoj Rusínov - Ukrajincov vplyvali historické, kultúrne, politické, ekonomické a cirkevné procesy, ktoré prebiehali v krajinách západnej Európy, z druhej pôsobili procesy, prebiehajúce v Rusku s jeho pravoslávny náboženstvom a veľkoruským centralizmom.

Dôležitým momentom pre spoločensko-politický rozvoj je, že územie východného Slovenska a zakarpatskej Ukrajiny nebolo administratívne vyčlenené v medziach bývalého Uhorska. Okrem toho táto časť Uhorska bola ekonomicky najzaostalejšou.

Rusínsko-ukrajinské obyvateľstvo väčšinou sídlilo na vidieku. V mestách bolo málopočetným, čo prekážalo

formovaniu svetskej inteligencie, ktorá by mohla stáť na čele národného obrodienia. Dlhú dobu táto sociálna vrstva zostávala veľmi malou aj v porovnaní s inými ukrajinskými územiaми rakúskeho impéria.

Existencia rusínsko-ukrajinského obyvateľstva na východnom Slovensku vždy úzko súvisela s jeho náboženstvom (na začiatku pravoslávny a od roku 1646 /podľa M. Myšanyča/, 1648 /podľa L. Haraksima/ so založením Užhorodskej cirkevnej únie gréckokatolíckym).

Dlhé storočia etnické vedomie Rusínov - Ukrajincov zostávalo východoslovanským, základom ktorého bolo vierovyznanie. Na rozdiel od Slovákov a iných slovanských národov rakúskeho impéria. Príslušníci gréckokatolicizmu si uvedomovali svoju etnickú príslušnosť len z náboženských príčin. Vedúcimi osobnosťami kultúrno-spoločenského života východného Slovenska boli kňazi, alebo pochádzali z kňazských rodín. Spolky, ktoré vznikli na východnom Slovensku koncom 19. a začiatkom 20. storočia (sv. Vasila a sv. Jana Krstiteľ'a) boli založené gréckokatolíckou cirkvou.

V dôsledku tejto skutočnosti u Rusínov - Ukrajincov "na rozdiel od ostatných národností k národnému obrozeniu došlo až počas revolúcie z 1848, od ktorej až po vyrovnanie trvalo u nich tzv. "obdobie buditeľ'ov", teda prvá fáza národného hnutia, ktorú ostatné národnosti prekonali už pred rokom 1848". (Haraksim, L.: 1961, 12)

Názov "buditeľ", "buditeľstvo" pochádza od slova *prebúdzat'* (slov.), *будути* (ukr.), *будить* (rusc.). Buditelia počas národného obrodienia svojou kultúrno-osvetovou činnosťou prebudili Rusínov - Ukrajincov, v dôsledku čoho sa začal proces etnoidentifikácie.

Práve v období buditeľ'ov pod vplyvom progresívnych myšlienok západu a dejateľ'ov kultúrno-spoločenského života slovanských národov vznikli priaznivé podmienky pre kultúrno-osvetovú činnosť.

Na tomto mieste chceme popísať kultúrno-spoločenskú a politickú situáciu, ktorá sa vytvorila na Slovensku, v Haliči a na Ukrajine v období národného obrodienia, lebo tieto procesy mali bezprostredný vplyv na kultúrno-spoločenský život Rusínov - Ukrajincov.

Prvá generácia slovanských obrodencov podporovala osvietenstvo a jozefínske reformy, šírila osvetu, zdôrazňovala starobylosť Slovákov, snažila sa vyriešiť jazykovú otázku, zakladala rôzne spolky a organizácie, prostredníctvom ktorých šírila veľkomoravské a cyrilometodské tradície.

Predstavitelia prvej generácie slovanského národného obrodienia odlišne chápali národnú príslušnosť Slovákov. Katolícki bernolákovci (A. Bernolák, J. Fándly, J. I. Bajza, J. Hollý, J. Palkovič, M. Hamuljak, A. Rudnaj, A. Radlinský a ďalší) považovali Slovákov za samostatný národ. Nimi bola vytvorená spisovná slovenčina - bernolákovčina.

Evanjelickí vzdelanci (J. Hrdlička, O. Plachý, S. Rožnai, B. Tablic) považovali Slovákov a Čechov za jeden národ a biblickú češtinu za slovenský spisovný jazyk.

Od 20. rokov 19. storočia začína pôsobiť druhá generácia slovanských obrodencov, ktorá vystupovala proti asimilačnej politike Maďarska, obhajovala rovnosť národov a princípy federalizmu. Jej predstavitelia P. J. Šafárik a J. Kollár vytvorili koncepciu slovanskej vzájomnosti, ktorá mala veľký ohlas v slovanských krajinách.

P. J. Šafárik mal úzke styky s dejateľmi národno-oslobodzovacieho hnutia na Ukrajine. Jeho diela *Geschichte der sprache und Literatur nach allen Munderten* a *Slovanský národopis* hovorili o Malorusoch (Ukrajincoch) ako o samostatnom národe, a haličských a uhorských Rusínoch ako súčasť tohto národa. "Šafárikove *Geschichte* boli prvé, ktoré umožňovali ukrajinským dejateľom Haliča a Zakarpatska vidieť východoslovanský ruský celok diferencovane a uvedomiť si svoju príslušnosť k "Malorusom". Tieto Šafárikove názory u prvých západoukrajinských autorov skutočne našli ohlas. M. Lučkej do svojej slovensko-ruskej gramatiky, ktorú napísal preto, aby "Carpato-Rutheni" (Ukrajinci v Haliči, Bukovine a Zakarpatsku) neostali v slovanskom svete "terra incognita", ako na to poukázal Šafárik, prevzal uvedené zistenia z *Geschichte*. Jazyk Ukrajincov z Haliče, Bukoviny a Zakarpatska prehlásil za totožný s jazykom "Malej Rusi" a uviedol, že tento jazyk sa líši od ruštiny." (Haraksim, L.: 1963, 79)

J. Kollár považoval Slovanov za jeden národ, ktorý pozostáva zo štyroch kmeňov - ruského, poľského, československého a ilýrskeho. Preto uznával len štyri jazyky a odmietal existenciu spisovnej slovenčiny a maloruštiny a koncepciu slovanskej a ukrajinskej kultúrnej svojbytnosti. V dôsledku čoho jeho diela nemali taký veľký ohlas na Ukrajine ako diela P. J. Šafárika.

V 30. rokoch pod vplyvom revolučnej vlny v Európe vypuklo východoslovenské roľnícke povstanie, ktoré potvrdilo neúnosnosť poddanstva a malo veľký vplyv na politické myslenie mladej generácie.

V tomto období vedúcu úlohu v kultúrno-spoločenskom a politickom živote zohrávali štúrovci (L. Štúr, M. Hurban, M. M. Hodža a ďalší), ktorí boli zjednotení u *Spoločnosti Československej* (1829) a tajnom spolku *Vzájomnosť* (1837).

Štúrovci sa stali jadrom slovanského národného hnutia. Ich hlavnou doktrínou bolo posilovanie idey národnej identity Slovákov. Členovia spolkov presadzovali spoločenské reformy a rozvíjali slovenskú kultúru. Považovali Slovákov za samostatný národ, a vytvorili nový spisovný slovenský jazyk.

V rokoch 1848-1849 sa dejatelia národno-oslobodzovacieho hnutia slovanských národov rakúskeho impéria dovoľávali austroslavizmu. Doktrínou austroslavizmu bolo zjednotenie malých slovanských stredoeurópskych národov pod záštitou habsburskej monarchie. Videli v nej ochranu pred germánskou hegemoniou, ruskou expanziou a zárukou svojej slobody. Monarchiu žiadali prebudovať na federálnom základe, podľa prirodzeného práva a národnej rovnosti. Idea austroslavizmu dominovali na *Slovanskom zjazde*, ktorý sa konal v Prahe 2.-12. 6. 1848. Predstavitelia slovanského národa, ktorí sa zúčastnili na zjazde spájali svoju budúcnosť s Uhorskom. Riešenie tejto otázky uviedli v *Žiadostiach Slovákov a Rusínov uhorských*. V *Žiadostiach* bola vyslovená požiadavka o uznanie Slovákov za národ, zákaz národnej nadradenosti, federalizáciu Uhorska, organizáciu slovanského snemu a zriadenie slovanských škôl všetkých stupňov.

Rokovania zjazdu boli prerušené vypuknutím pražského povstania, v dôsledku čoho rakúski Slovania nevytvorili spoločný reprezentatívny orgán a viac sa nezišli.

Po revolúcii Ľ. Štúr sa stotožnil s panslavizmom, hlavnou ideou ktorého bolo zjednotenie všetkých slovanských národov pod mocou ruského impéria. V svojom diele *Slovanstvo a svet budúcnosti* vyslovil sa za zjednotenie Slovanov pod vedením Ruska, budúcnosť ktorých spájal s cárizmom, pravoslávím a ruštinou.

Počas národného obrodzenia na Slovensku sa vyvíjali dva základné smery kultúrno-spoločenského a politického života. Stúpenci prvého (J. Kollár) videli budúcnosť Slovanov vo vývoji slovanstva, ako organického celku. Iní, (P.J. Šafárik, Ľ. Štúr) zastávali postoj pre vývoj slovanstva cez rozvoj kultúrnej svojbytnosti všetkých slovanských národov a ich rovnoprávnosť.

Rozdielne sa formovalo obrodenské hnutie v Haliči.

Obdobie národného obrodzenia v Haliči úzko súvisí z činnosťou kultúrno-spoločenského spolku *Руська трійця*, ktorý sa stal prvou ukrajinsky orientovanou organizáciou Haliča. Tento spolok bol založený študentmi gréckokatolíckeho duchovného seminára Michajlom Šaškevičom, Ivanom Vagilevičom a Jakovom Holovackým.

Členovia spolku sa zaoberali zbieraním, výskumom a vydavateľstvom v rôznych humanitných odboroch (etnografia, folkloristika, jazykoveda, história, archívniectvo, literatúra atď.). Cieľom *Руської трійци* bola podpora národnej literatúry, vytvorenie školských učebníc napísaných hovorovým jazykom, popularizácia ľudového jazyka a hrdinskej kozáckej minulosti ukrajinského národa.

Vrcholom práce spolku bol literárny zborník *Русалка Дністрова* (1837), ktorý sa stal prvou knihou na západoukrajinskom území napísanou živým ľudovým jazykom.

Na formovanie etnického vedomia členov *Руської трійци* veľký vplyv malo národné obrodzenie iných slovanských národov a zároveň literárne ukrajinské obrodzenie inteligencie, žijúcej v Rusku.

M. Šaškevič, I. Vagilevič a J. Holovacký boli prvými osobnosťami, ktoré otvorene povedali o haličských Rusínoch ako o samostatnom národe, odlišnom od poľského a ruského, a o príbuznosti haličských Rusínov a naddneprovských Ukrajincov.

V 40. rokoch 19. storočia členmi spolku bol sformovaný politický a národnostný program, ktorý J. Holovacký predstavil v článku *Становище русинів в Галичині* (Stav Rusínov v Haliči), uverejnenom v roku 1846 v časopise *Jahrbücher für slavische Literatur*. Hlavnou úlohou, ktorá povstala pred haličskou inteligenciou bolo zjednotenie všetkých Rusínov rakúskeho impéria.

Obdobie národného obrodzenia na ukrajinskom území, ktoré patrilo ruskému impériu sa začína v 19. storočí s otvorením charkovskej univerzity (1805), ktorá sa časom stala centrom kultúrno-spoločenského života. V Charkove od roku 1816 do roku 1819 vychádza prvý populárny ukrajinský časopis *Український вісник*, v ktorom začal vydávať svoje diela Petro Gulak-Artemovský - rektor charkovskej univerzity.

Grigorij Kvitka-Osnovjanenko, ktorý bol známy etnograf, vydal v Charkove v roku 1834 *Малоросійські повісті*. Pri ňom sa zoskupuje progresívna mládež Charkova. V charkovskom divadle inscenovali činohry Ivana Kotljarevského *Наталка Полтавка* a *Москаль-чарівник*.

Pod bezprostredným vplyvom G. Kvitky-Osnovjanenka sa začal zaoberať históriou a literárnou tvorbou v ukrajinskom jazyku absolvent charkovskej univerzity Mykola Kostomarov.

Izmail Sreznevský, ktorý bol profesorom charkovskej univerzity začal zapisovať a analyzovať ústnu ľudovú tvorbu (piesne a ľudové dумы s historickou tematikou). V roku 1834 bola založená kyjevska univerzita. Jej prvý rektor Mychajlo Maksymovič poskladal a vydal tri zbierky ukrajinských ľudových piesní. Platon Lukaševič v roku 1836 po prvýkrát publikoval zbierku, ktorá sa skladala z folklórnych zápisov z východnej a západnej Ukrajiny.

V roku 1840 v Petrograde bola vydaná zbierka poézie *Кобзар*, vtedy ešte neznámeho Tarasa Ševčenka. Kniha sa stala významným prejavom ukrajinského národného obrodzenia.

Dôležitú úlohu zohrávala Cyrilometodská spoločnosť (*Кирило-Мифодіївське товариство*), ktorú na jar 1846 založil v Kyjeve predstaviteľ progresívnej kyjevskej mládeže Vasil' Bilozerskij, zamestnanec kancelárie generálneho gubernátora Mykola Hulak a profesor kyjevskej univerzity Mykola Kostomarov.

Spoločnosť bola nelegálnou politickou organizáciou, ktorá sa postavila za národnostno-štátnu nezávislosť Ukrajiny s demokratickým systémom, podobným Spojeným štátom americkým alebo Francúzskej republiky, v konfederácii nezávislých slovanských štátov.

"Na schôdzach spoločnosti sa zúčastnili významné osobnosti kultúrno-spoločenského života tých čias. Medzi nimi boli: básnik a maliar Taras Ševčenko, spisovateľ a pedagóg, autor *Української граматики* a ukrajinskej abecedy, ktorá má názov *кулішівка*, a ktorú dodnes používajú v tlači Pantelejmon Kuliš; poľtavský statkár, pedagóg a žurnalista, ktorý bol absolventom vysokej školy v Paríži Mykola Savič; básnik a prekladateľ Oleksandr Navrockij; etnograf a folklorista Panas Markovič; pedagóg Oleksandr Tulub; pedagóg Dmitro Pylčikov; básnik a publicista, autor traktátu *Ідеали держави* Georgij Andruzkij; pedagóg Ivan Posiada." (Історія України: 1997, 149)

Prevažná väčšina členov spoločnosti bola profesormi alebo študentmi kyjevských univerzít. Pôvodom to boli deti z malostatkárskeho šľachtického rodu.

Členovia spoločnosti šíрили myšlienky oslobodenia slovanských národov od útlaku a ich štátno-federalistického zjednotenia, pomocou literárno-osvetovej propagandy.

Spoločnosť vystupovala proti cárskej samoderžavii a likvidácii nevoľníctva v ruskom impériu. Svoju kultúrno-spoločenskú činnosť členovia Cyrilometodskej spoločnosti sústreďovali na osvetovú činnosť a hľadanie ciest pozdvižnutia hospodárstva Ukrajiny.

Naliehavo obhajoval myšlienku šírenia osvety v ľudových vrstvách T. Ševčenko, ktorý sám bol autorom školských učebníc.

Ševčenkova poetická tvorba, ktorá však nebola tlačenou a šírila sa v rukopisoch, mala veľký vplyv na formovanie etnického vedomia ľudu, najmä poémy s politickou tematikou *Сон* a *Кавказ*. Okrem iného T. Ševčenko podporoval ideu slovanskej vzájomnosti. V svojej poéme *Єретик*, venovanej P. J. Šafárikovi, vyslovil svoju najväčšiu túžbu: "щоб усі слов'яни стали добрими братами"

Spoločnosť existovala viac ako rok a mala veľký vplyv na etnické vedomie mladej ukrajinskej inteligencie.

VPLYV NÁRODNÉHO OBRODENIA NA SLOVENSKU, V HALIČI A NA UKRAJINE NA OBRODENSKÉ PROCESY NA ZAKARPATSKU A VÝCHODNOM SLOVENSKU

Na jar roku 1847 cársky úrad uvážnil všetkých 12 stálych členov Cyrilometodskej spoločnosti.

Z vyššieuvedeného vidíme, že obdobie národného obrodzenia na Slovensku, v Haliči a na Ukrajine prebiehalo rozdielne. Tento proces mal svoje zvláštnosti na každom z týchto území. Ale hlavným rozdielom je, že na Ukrajine stála na čele národného obrodzenia mladá svetská inteligencia, na rozdiel od Slovenska a Haliče, kde národné obrodzenie viedli evanjelickí resp. katolícki a gréckokatolícki kňazi.

Obdobie národného obrodzenia na východnom Slovensku a zakarpatskej Ukrajine malo svoje zvláštnosti. Rusínom-Ukrajincom chýbala tradícia štátnosti. V dôsledku toho inteligencia (väčšinou gréckokatolícki kňazi) počas národného obrodzenia slovanských národov smerovala svoje kultúrne záujmy k jednému mocnému slovanskému štátu – Rusku. V tomto zostávala až do 20.stor. Takáto situácia bola základom konzervativizmu buditeľov. Na rozdiel od iných slovanských národov habsburskej monarchie - Slovákov, Čechov, Srbov, Chorvátov, Slovincov, haličských Ukrajincov, ktorí si v 19. stor. uvedomili svoju národnú odlišnosť a vytvorili svoj špecifický národný program kultúrno-spoločenského a politického života. Rusíni-Ukrajinci takýto program nemali.

"Až začiatkom roku 1849 sa pod vedením A.I. Dobrjanského sformovala skupina aktivistov, ktorú tvorili kanonici Viktor Dobrjanskij i A.V. Duchnovič a farári z Prešova a Malcova J. Šoltés a A. Janickij. Práve A. Dobrjanskij sa stal vodcom národného hnutia všetkých Rusínov/Ukrajincov v Uhorsku a aj uznávanou autoritou v krajine. Bol principiálnym odporcom neslobody, vášnivým obhajcom práv všetkých národov, priateľ Slovákov, Rusov a všetkých Slovanov. Právo na sebaurčenie považoval za najvyšší zákon, výuku v rodnom jazyku a kontakt s národnou kultúrou za prirodzenú potrebu človeka.

A. Dobrjanskij a jeho spolupracovníci sa orientovali na dosiahnutie jednoty s haličskými Rusínmi/Ukrajincami, avšak nemali dostatočný vplyv ani taký sociálny program, ktorým by získal širšie vrstvy rusínsko/ukrajinského obyvateľstva na Slovensku a v Uhorsku prejavujúceho svoju nespokojnosť." (Gajdoš, M.-Konečný, S.: 1999, 18)

Počas národného obrodzenia sa napriek snahám národných buditeľov nepodarilo vyriešiť dve základné otázky - národnú príslušnosť a jazyk Rusínov-Ukrajincov. Vyriešenie týchto otázok súvisí s činnosťou inteligencie a najmä A. Dobrjanského a A. Duchnoviča. Hľadanie umelého literárneho jazyka na základe ruštiny a cirkevnoslovančiny sa veľmi líšilo od procesov, ktoré sa diali na Slovensku, Ukrajine a v Haliči. Na týchto územiach bol vývoj literárneho jazyka na základe živého národného jazyka jednou z najdôležitejších otázok. Vzorkou sú procesy, ktoré v tomto období prebiehali na Slovensku medzi štúrovcami. Predstavitelia rusínsko-ukrajinskej inteligencie boli zoznámení s dejateľmi slovenského národného obrodzenia a ich dielami, ale nerozvíjali v nich uvedené myšlienky.

V tomto čase sa vyvíjali dva základné smery kultúrno-spoločenského a politického života - moskovofilstvo a austroslavizmus. Stúpenci moskovofilstva vkladali nádeje do ruského impéria. Žiadali zjednotenia všetkých slovanských národov na čele s najväčšou a najmohutnejšou slovanskou krajinou, na základe pravoslávnej viery a ruštiny. Doktrínou austroslavizmu bola predstava o zhode záujmov slovanských národov a rakúskej vlády, o možnej úprave monarchie na federálnom základe. Rusínsko-ukrajinskí buditelia vystupovali za spojenie uhorských, haličských a bukovinských Rusínov do jedného administratívneho celku v rámci habsburskej monarchie.

Počas národného obrodzenia sa napriek snahám inteligencie nepodarilo vyriešiť dve základné otázky - národnú príslušnosť a jazyk Rusínov – Ukrajincov. Preto nemožno považovať toto obdobie za ukončené. Ale práve v tomto čase napriek týmto komplikáciám osobností kultúrno-spoločenského a politického života východného Slovenska a zakarpatskej Ukrajiny začínajú mať rozhodujúci vplyv na rozvíjanie etnického vedomia rusínsko-ukrajinského obyvateľstva.

Použitá literatúra:

1. Mušinka, M.: Národopis Zakarpatskej Ukrajiny. In: Ukrajina a Slovensko. Bratislava 2000, s. 152 – 185
2. Haraksim, L.: K sociálnym a kultúrnym dejinám Ukrajincov na Slovensku do roku 1867. Bratislava 1961
3. Haraksim, L.: P. J. Šafárik a Ukrajinci. In: Odkaz P.J. Šafárika. Bratislava 1963, s. 77-87
4. Історія України: під ред. Смоля В.А. Київ 1997
5. Gajdoš, M.- Konečný, S.: Z histórie Rusínov/Ukrajincov na Slovensku do roku 1945. In: Rusíni/Ukrajinci v zrkadle polstoročia. Niektoré aspekty ich vývoja na Slovensku po roku 1945. Prešov - Užhorod 1999, s. 7-37

**Хайруддинов М. А., Джиляджи А.С.
Влияние крымскотатарского фольклора на духовное воспитание младших школьников**

Цель исследования состоит в выявлении влияния крымскотатарского фольклора на духовное воспитание младших школьников и специфика его использования в практике современной начальной школы и семьи.

В науке существуют различные подходы к трактовке понятия духовность. Изучением данного понятия занимались такие исследователи Л. Бурмистрова, Г.Волков, В.Журавлев, С.Иванова, В.Крупин, А.Лихачев, В.Махнач, И.Метлик, А.Сергеев, Т.Склярова, В.Слободчиков, М.Стельмахович, А.Стрижов, Л.Сурова, В.Троицкий, Р. Янушкявичюс, О. Янушкявичене и др.

Согласно трактовке Конджаспировой Г. и Конджаспирова А. под духовностью следует понимать – 1)